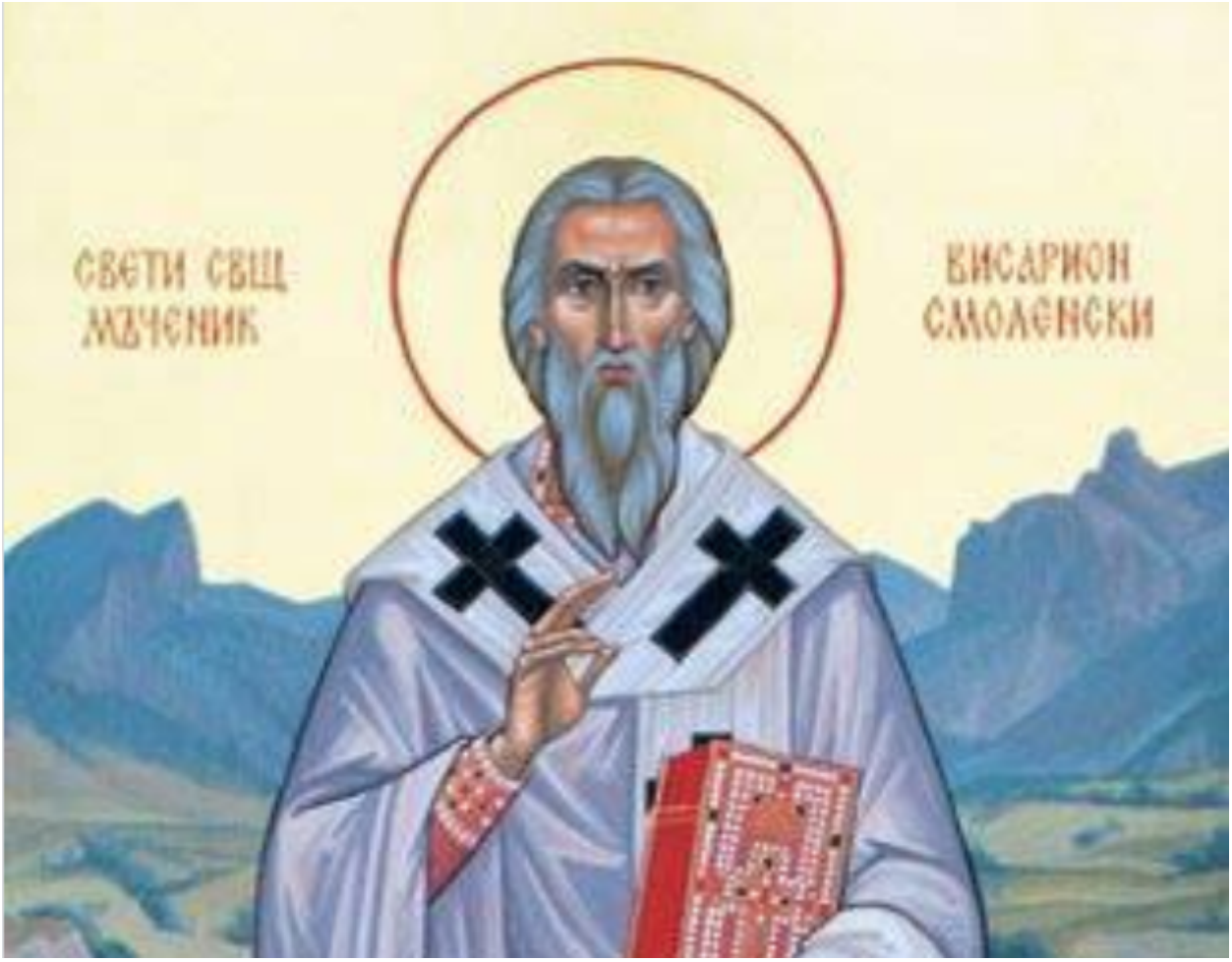
29/07/2021

Честваме празника на свещеномъченик Висарион Смоленски

За живота и мъченичеството на епископ Висарион епископ Смоленски черпим сведения от един единствен източник, т. нар. „Исторически бележник, в който се записват важните случаи, станали над това и от това население в Кръстогорската област“.

Фактически това са летописни бележки за живота на населението в средната част на Родопите, писани от светогорски монаси-таксидиоти през XVII и XVIII век. Най-известен от тях е бил йеромонах Григорий, наричан от местното население поп Григорко или Алигорко.

За съжаление този важен документ за българската история бил изгубен през първата половина на XIX век. Сегашният вариант на „Исторически бележник“ представлява извадки от оригиналния текст, направени през средата на XIX в. от първата възрожденска родопска учителка Рада Казалийска (1821-1907),

която ги възстановила по памет. За тази учителка се знае, че е родена в с. Райково (дн. квартал на гр. Смолян) и била възпитаничка на килийните училища в девическите манастири в Сопот и Калофер. Учителствала в родното си село от 1942 г., вероятно където е ползвала оригинала на „Исторически бележник“. В края на живота си, през 1902 г. се замонашила под името Евдокия и починала в Станимака (дн. Асеновград).

За живота на Смоленския епископ Висарион се знае твърде малко. През втората половина на XVII век той бил епископ на Среднородопската област със седалище Смолен (дн. с. Смилян, Смолянско). Тогава оттам преминала основната вълна на помохамеданчването на Родопската област.
В „Исторически бележник“ е запазен доста подробен разказ за това трагично събитие: „В царуването на Мохамед IV (1648-1687), през месец юли 1669 година, когато стана страшното и с насилие помохамеданчване на българите в областта около Смолен, турците направиха много пакости. От жителите едни помохамеданчиха, други избиха, а трети избягаха из горите. Турците изгориха черквата „Св. апостоли Петър и Павел“, митрополията и богословското училище. Всички книги и помагала унищожиха, а скъпоценностите разграбиха.

Турците поискаха да заловят епископ Висарион, но той с голяма група българи през една нощ успя да избяга и се настани в Райково. Там бяха намерили убежище и много българи от околните села…

Епископ Висарион Смоленски преживя в с. Райково една година. Турците обаче търсеха сгодно време да го погубят, та да няма кой да поддържа борческия дух на българите, защото те бяха отпаднали духом от сполетялото ги зло. Помощ не им идваше отникъде другаде и само епископ Висарион ги укрепваше във вярата и надеждата, че това зло ще мине и ще настъпят пак добри дни.

В ранното утро на 29 юли 1670 г. Висарион Смоленски бе тръгнал, придружен от 10 души телохранители, всички на коне и добре въоръжени от Долно Езерово за Горно Езерово. Но ненадейно… в долината излезе голяма въоръжена чета от турци и помохамеданчени. След голям и кървав бой заловиха епископа и неговите телохранители…“

Пленниците били отведени под стража в Смолен, където турските големци се опитали да убедят епископ Висарион да откупи живота си, като приеме тяхната вяра. Обаче владиката бил непреклонен и смел, нещо което вбесило поробителя.

Ето какво четем в „Исторически бележник“ за неговите мъчения: „Тогава турците го съблякоха и го оставиха съвсем гол и започнаха да го щипят по тялото с нарочно приготвени клещи, като късаха парчета живо месо от тялото му. Епископ Висарион изтърпя тия адски мъки, без да се уплаши и без да иска милост. Кръв ручеше от тялото на тоя мъченик. След това най-немилостиво го биха с железни пръчки по тялото, докато епископът падна в несвяст. След като се свести, турците го мушкаха с ножове и режеха късове от тялото му, туриха на главата му нажежена пиростия (тринога за огнище) и се гавреха с него. Но и това не им стигна. Поругаха го публично и го развеждаха гол из селото за показ. Епископът понесе и тая гавра със смирение. Най-сетне един освирепял турчин излезе от тълпата и с остър нож прободе гърдите на епископ Висарион. Той се повали на земята и започна да се моли. Освирепелите турци помислиха, че той говори нещо обидно за тях, затова злобно се нахвърлиха върху него с камъни – обезобразиха го и тялото му направиха на пита.

Турците заповядаха на телохранителите на епископа да изкопаят гроб в една градина, близо до хорището (мястото на хорото) в Смолен, и там заровиха трупа на епископ Висарион Смоленски. Така на 29 юли 1670 г. в Смолен умря мъченически епископ Висарион.“

Днес в село Смилен (старото Смолен) се издига величествен паметник на свещеномъченик Висарион епископ Смоленски, направен през 1984 г. от скулптора Иван Колев.

Автор: доц. Христо Темелски

Със съкращения из: „Църковен вестник“, бр. 6/2000 г.

dobrotoliubie.com